

UČITELJSKI TOVARIŠ.

Glasilo

„Slovenskega učiteljskega društva v Ljubljani“.

Izdavatelj in urednik:

Andrej Žumer,

nadučitelj in c. kr. okrajni šolski nadzornik.

Št. 11.

Ljubljana, 1. rožnika 1891.

XXXI. leto.

Vsebina: Fr. Marolt — Brdo: Učitelja-voditelja uradne knjige. — J. Marn: Knjiga slovenska. — Listek. — Naši dopisi: Iz kamniškega okraja. — Z Brda. — Društveni vestnik. — Vestnik. — Uradni razpisi učiteljskih služeb. — Listnica uredništva.

Učitelja-voditelja uradne knjige.

1. Šolska matica (matrika).

☉menjeni razpis c. kr. deželnega šolskega sveta govori v prvem odstavku:

„Posebno važno pred vsem je, da se ima natančni pregled vseh šologodnih otrok. V ta namen naj krajni šolski svet o jenskih počitnicah popiše vse šologodne otroke svoje šolske občine brez razločka starosti, vere in domovinske pravice in sicer po všolanih občinah od hiše do hiše in naj potem te zapiše v šolsko matico kakor velevajo to dotične rubrike“. —

Oglejmo si matico natančneje! Na prvi strani — dosedanji glavni poli — ima obseg šolske občine, t. j. imena všolanih političnih občin in v te spadajoče vasi ali sela z vsemi hišnimi številkami.*)

V 1. razpredel se vpišejo tedaj imena všolanih vasij in sel in sicer najbolje vasi in sela vsake politične občine po abecednem redu.

*) Glej obrazec A.

V 2. razpredel se vpišejo vse hišne številke dotične vasi po vrsti, a v 3. razpredel všolane politične občine, katere sestavljajo celoto: t. j. šolsko občino ali šolski okoliš.

Naslednje strani matice kažejo, kakó naj se šologodni otroci od vasi do vasi po hišnih številkah zaporedoma zapisujejo.*) Katere otroke pa gré v šolsko matico vpisovati?

Povodom statističnega popisovanja ljudskih šol l. 1890. je odredilo naučno ministertvo oziroma na ministersko odredbo z dné 12. sveč. 1884, št. 23122 (lit. 1), da se imajo v šolsko matico vpisovati le tisti šologodni otroci, kateri istinito bivajo v šolski občini (welche in der Schulgemeinde wohnen).

Otroci, kateri obiskujejo iz sosednih občin šolo, naj se vpišejo le v katalog (zapisnik). Vsekakor pa gré tudi zaradi preglednosti za te otroke napraviti v matici poseben oddelek z naslovom: „Šolo-

*) Glej obrazec B.

godni otroci iz sosednih šolskih občin“, kateri se pravi matici doveže. Ta oddelek bodi, kakor lastna matica vedno v redu; ako dojde kak tuj otrok v šolo, naj se vpiše dan, mesec in leto prihoda in kraj, od koder je došel. Istotako se označi izstop iz šole.

Kar se tiče uredbe šolske matice lastne šolske občine pri vpisovanju otrok, vlada tú razno mnenje in na vsaki šoli je urejena matica drugače. Ta vpisuje otroke po šolskih letih, brez ozira na politično občino ali vas, kar je pravilno; drugi uredi matico zopet po hišnih številkah, t. j. za vsako hišno številko jedne vasi odloči jeden ali dva lista v matici in tretji spisuje otroke zopet po všolanih vaséh ali občinah, t. j. vsaki vasi odloči 5—10 listov matice ter vpisuje otroke v zaporednih hišnih številkah dotične vasi ali zaporednih vaséh (po abec. redu) dotične politične občine.

No, težko je temu ali onemu uredbo njegove matice grajati, kajti vsak ima svoje „pravo“ in da je le pravilno sestavljena, bodi si že tako ali tako. Sicer je ta uredba največ odvisna od obsega šolske občine.

Vsekakor je za obširno šolsko občino bolje urediti matico po političnih občinah ali celó vaséh, kajti mnogo truda dela šolovodji pregled in vodba take matice. Zato je najbolje, da si sestavi v svrhu natančnega in hitrega pregleda po vaséh — starosti — spolu itd. poseben pripomoček, spregled ali — recimo — „ključ“, s katerega pomočjo najde takoj vsakega učenca ter zna, jeli vsakdanjec ali ponavljalec, obiskuje šolo dopoldne ali popoldne, ali je deček ali deklica. V to svrho si oglejmo nekoliko natančnejše rubrike šolske matice!

V 1. rubriko vpiše se vas oziroma sêlo, v 2. hišno številko in v 3. politično občino, v katero spada šologodni otrok. V 4. rubriko se vpiše imé in priimek, v 5. dan, mesec in leto njegovega rojstva. V 6. rubriko se vpiše imé in stan roditeljev oziroma oskrbnikov in ako je recimo otrok

nezakonski ali sploh nima roditeljev, vpiše naj se tudi imé in priimek matere, oziroma reditelja ali oskrbnika.

Sedma rubrika, dan, mesec in letó — obsega dva oddelka; v prvi oddelek gre vpisati dan, mesec in leto šolskega vstopa, v drugi isto o izstopu. Drugi oddelek naj bi se radi tega, ker je na Kranjskem vsled ponavljalne šole izstop dvojen: iz vsakdanje in ponavljalne šole, delil zopet v dva oddelka, za izstop iz vsakdanje v ponavljalno šolo, in sploh izstop iz šole oziroma na § 15. šolskega in učnega reda.

Rubrika radi plače ali oproščenja ukovine je odpadla.

V opomnjo gre vpisovati;

a) Vzrok oproščenja šolskega obiskovanja in sicer dan, mesec, leto in številka odloka dotičnega c. kr. okrajnega šolskega sveta, kateri ga je obiskovanja oprostil. Vzrok oproščenja je različen: je telesno ali duševno nerazvit (pohabljen) — se privatno poučuje, obiskuje višjo ali obrtnijsko ali privatno šolo.

b) Ako se je otrok izselil v drugo šolsko občino, vpiše se dan, mesec in leto odhoda in kraj, kamor je namenjen.

c) Izpust iz šole pred izpolnjenim 14. letom vsled § 15. (2. odst.) šolskega in učnega reda.

d) Ako je otrok umrl (n. pr. „umrl na davici“, je utonil, i. dr.)

e) Ako je dobil izpustnico ali odhodnico v drugič, kajti ako dotični jedno od teh zgubi in se zglasí na novo, mora biti duplikat kolekovan. To naj se posebej označi.

f) Občina, kateri pripada šologodni otrok, ako v občini, kjer biva, nima domovinske pravice. Šolska matica in zapisnik se morata v točkah b, c, d vsikdar točno ujemati.

Vsled odloka c. kr. deželnega šolskega sveta, katerega smo vlansko leto povodom statističnega popisovanja ljudskih šol dobili, spadajo v matico, kakor že omenjeno, le tisti otroci, kateri v šolski občini bivajo; zato treba vsacega učenca ali šologodnega takoj črtati, kadar se v tujo šolsko občino preseli, zajedno pa dotič-

nemu šolskemu vodstvu uradnim pótém javiti zaradi daljnega šolskega obiskovanja dotičnega izseljenca. Nasprotno pa gre v šolsko matično vpisati šolagodne otroke iz drugih občin, kateri pa v ta namen stanejo v šolski občini, da tukaj šolo obiskujejo, dasi po najnovejšem ministerskem ukazu ta šolska občina, oziroma krajni šolski svét ni vezan za njih izobražbo skrbeti.

Omenjeno je bilo, da je „ključ“ nekako sredstvo, s pomočjo katerega najde vsakdo tekom jedne minute vsacega učenca še tako obširne matice. Osobito je ta pripomoček neizogibno potreben za pregled obširne šolske občine. Kakó naj učitelj, vzlasti novinec, v taki matici najde takoj otrokove date, ako pride oče k njemu in ga prosi pojasnil.

V svrhu sestave tacega ključa naj si vodja matično paginira ter razdeli v popisne občine, slične političnim občinam. Za „ključ“ priredi si posebno polo čistega popirja. Vsaki taki občini odmeri toliko vodoravnih predalov, na kolikor straneh ima šolagodne otroke jedne take vpisane.*)

Navpik razdeli si polo na osem rubrik. V prvo vpiše dotične strani matice, na katerih so vpisani šolagodni otroci jedne občine; v drugo vpiše skupno število šolagodnih otrok te občine po straneh matice in sicer ločeno: dečke in dekleta posebej; v tretjo vpiše število oproščenih po spolu ločene. To rubriko si razdeli po razmerah šolske občine. So n. pr. vasí, iz katerih imajo otroci oproščenje do izpolnjenega 7. leta; drugje zopet privatisti itd. Za vsak način oproščenja zasnovati gre novo rubriko.

V četrti rubriki vpiše istotako obiskujoče in oproščene ponavljalce po spolu, v peto imé popisne občine, katero kraje označi z rimsko številko (I., II. i. t. d.); v šesto imena v jedno popisno občino spadajočih vasíj in poleg teh v sedmo rubriko skupno število hišnih številok dotičnih vasíj. V zadnji, osmi rubriki, kakor tudi v popolnitvi vseh rubrik jedne — recimo popisne občine

*) Glej obrazec D.

I., je skupno število vsake posamezne rubrike in lep pregled. In kako tak pregled uporabljati? Prišel bi n. pr. oče iz Znojila šolovodjo vprašati, mu bode li možno za izpust svojega sina prositi, kateri bode menda po veliki noči 12. leto izpolnil. Vodja ima obširno — recimo 10 popisnih občin s kakimi 50timi vasmi broječo šolsko občino in slučaj nanese, da ta otrok ravno njegovega razreda ne obiskuje. Pregled mu kaže, da spada Znojilo v popisno občino I. (Lukovica) ter da se nahajajo otroci te občine na straneh 2, 9, 20, 34, 40, 52, 60 šolske matice. Ali ni lahko najti dotičnega otroka, ko pregled kaže, kje naj ga v matici išče?

Istotako služi ta pregled šolovodji v svrhu šolske statistike, kateri treba koncem vsacega šolskega leta vedno predale polniti! Tu ima že lepo pregledno število šolagodnih in šoloobiskujočih vsakdanjih in ponavljalnih šolarjev, ima število oproščenih, da, tudi vzrok zna, zakaj je toliko in toliko oproščenih.

Ali ni ta pregled res pravi pravcati „ključ“ šolske matice? Po potrebi da se ta ključ tudi razširiti. Res zahteva začetkom nekoliko truda, a trud ta lajša šolovodju poznejše delo.

Šolska matica mora imeti koncem vsacega šolskega leta poseben pregled šolagodnih in šoloobiskujočih otrok.*) Ta pregled naj se — zadnji čas — koncem prvega šolskega četrtletja v red spravi in pravilno izgotovi.

Tiskani formular sedanje šolske matice obsega le jeden tak pregled. Zato naj šolovodja skrbi, da se ob napravi nove matice doveže nekaj pol čistega popirja za take preglede.

Kjer ima šolovodja manj obširno šolsko občino — navadno na jednorazrednicah, tam je bolje urediti matico po šolskih letih. Za sestavo po posameznih hišnih številkah, akoravno je istotako pravilna, pa se ne moremo ogrevati; osobito bi dala taka sestava na večrazrednicah preobilo truda in pisanja.

Francísek Marolt — Brdo.

*) Glej obrazec C.

(Glavna pola.)

Šolska matica

jednorazredne ljudske šole na Brdu. Od šolskega leta 1876/7. do 1893/4.*)

Obrazec A.

Ta šolska občina obsega:

Vasi	Hišne številke*)	Politične občine
Brdo	1, 2, 3.	Lukovica
Čeplje	4, 5, 6, 7, 8, 11, 14, 15, 16.	"
Lukovica	2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 19, 20, 21, 22.	"
Podpeč	1, 18, 23.	"
Prapreče (Gorenje)	10, 11, 12, 13, 15.	"
Prapreče (Spodnje)	3, 4, 5, 6, 8, 9, 16.	"
Sélo	23, 24, 25, 26, 27.	"
Znojilo	10, 9, 13.	"
Dupelnje	1, 3, 2, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13.	Rafolče
Rafolče	1, 2, 3, 4, 5, 6, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32.	"
Straža	14, 16, 17, 18, 19, 20.	"
Vrhovlje	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 14.	"
Bobovnik	1.	Spodnje Koseze
Gorenje	2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 10.	" "
Gradišče	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29.	" "
Hrib	18, 19.	" "
Koseze (Spodnje)	11, 12, 13, 15, 15, 16.	" "
Laze	30.	" "
Preserje	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7.	" "
Videm	17, 20, 21, 22.	" "
Vrh	1, 2, 21, 25.	" "
Vrhé	9, 10.	" "

*) Podrtih hiš št. naj se črtajo.

*) Do črte je naslovna stran matice.

Vas	Hiš. št.	Občina	Ime in priimek šolagodnega otroka	Dan, mesec in leto rojstva	Ime in stan roditeljev ozir. rediteljev	Dan, mesec in leto			O p o m n j a
						šolskega vstopa	šolskega izstopa iz vsakd. šole	pon. šole	
Šolsko leto 1890—91.									
(roj. leta 1883. in 1884. — ponavljalna šola za šolsko leto 1896—7)									
Gradišče	26.	Spodnje Koseze	Kralj Marija	16./10. 1883.	Boštjan gostač.	16./9. 1890.	—	—	Se izselila v krašnjaško š. občino (Trnava) 2. 10. 1890. Se zopet oglasila 2. II. 1891.
Rafolče	14.	Rafolče	Barle Janez	28./10. 1883.	Marija pos.	—	—	—	Oproščen za š. l. 1890—91 (c. kr. okr. š. svet v Kamniku 12. 9. 1890, št. 845).
Čeplje	7.	Lukovica	Masel Matija	18./2. 1884.	Matija kajzar.	16./9. 1890.	—	—	Umrli za davico 15./11. 1890.
Preserje	8.	Spodnje Koseze	Lebar Francisek	24./3. 1884.	Janez ^{1/2} z.	—	—	—	Oproščen š. obiskov., ker je po- habljen.
Dupelnje	16.	Rafolče	Grčar Marija	6./4. 1884.	Alojzij z.	16./9. 1890.	—	—	
Spodnje Prapreče	9.	Lukovica	Tav Ivanka	12./4. 1884.	Francisek ^{1/3} z.	16./9. 1890.	—	—	
Lukovica	14.	Lukovica	Čapuder Valentin	9./5. 1884.	Markec Jarnej ^{1/2} z. (oskrbnik).	16./9. 1890.	—	—	

Obrazec C.

P r e g l e d

Šologodnih in šoloobiskujočih otrok šolske občine **Brdo** v šolskem letu 1890—91.

Tekoče število	I m é všolane v a s i (s è l a)	Šologodnih otrok je za				Šoloobiskujočih otrok je v			
		vsakd. šolo		pon. šolo		vsakd. šoli		pon. šoli	
		dečkov	deklic	dečkov	deklic	dečkov	deklic	dečkov	deklic
1.	Brdo	4	2	—	—	—	1	—	—
2.	Bobovnik	1	—	—	—	—	—	—	—
3.	Čeplje	4	5	—	2	2	4	—	1
4.	Dupelnje	5	10	2	1	3	6	1	1
5.	Gorenje	3	3	—	—	3	3	—	—
6.	Gradišče	10	14	3	2	9	12	2	1
7.	Hrib	1	—	—	—	1	—	—	—
8.	Koseze Spodnje	1	2	1	—	—	1	—	—
9.	Lukovica	15	13	3	3	9	10	2	1
10.	Laze	—	—	2	1	—	—	2	1
11.	Prapreče Zgornje in Spodnje	6	12	2	1	4	10	1	1
12.	Preserje	2	1	—	1	1	1	—	1
13.	Podpeč	2	1	1	—	2	1	1	—
14.	Rafolče	15	16	5	3	12	14	3	3
15.	Sélo	—	6	—	2	—	5	—	1
16.	Straža	1	2	1	—	1	1	1	—
17.	Videm	2	2	—	1	2	2	—	—
18.	Vrh	2	3	—	—	2	2	—	—
19.	Vrhé	—	—	—	—	—	—	—	—
20.	Vrhovlje	7	4	—	3	6	4	—	3
21.	Znojilo	2	2	—	1	2	1	—	1
<i>Skupaj</i>		83	98	20	21	59	78	13	15
		181		41		137		28	

K l j u č

Obrazec D.

šolske matice za šolsko leto 1890—91.

Stran v matici	Število obiskujočih		Število oproščenih zaradi						Število ponavljalcev				Popisna občina	V njo spadajoče vasi in sela	Ima hišnih števil	Skupno število šolo obiskujočih otrok					
			duš. neraz.		teles. pohab.		privat. pod.		čez uro hoda		obisk.					opršč.		d.	dl.		
			d.	dl.	d.	dl.	d.	dl.	d.	dl.	d.	dl.				d.	dl.				
1	2	3						4				5	6	7	8						
2	2	6	1	—	—	1	1	—	—	—	—	—	1	—	—	2	Lukovica	Brdo	3		
9	4	4	2	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—		Čeplje	9		
20	6	7	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—		Lukovica	20		
34	2	6	2	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	2	—	1		Zgornje Prapreče	5	19	32
40	2	2	1	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—		Spodnje Prapreče	7	4	5
52	2	4	2	—	—	—	1	3	—	—	—	—	2	—	1	1		Selo	5		
60	1	3	1	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—		Znojilo	3		
skup.	19	32	9	3	2	3	3	3	—	—	4	5	2	4	—	—	—	—	52	23	37
4																	II.	Dupelnje	13		
6																		Rafolče	31		
10																		Straža	6		

Knjiga Slovenska

v

XIX. veku.

*

V izvéstju I. mestne deške šole pri sv. Jakobu v Ljubljani je spisal M. Močnik l. 1865 pomenljivo razpravo: „Odgojevanje nekdanj in sedaj“ (Tov. str. 228); l. 1868: „Zanemarjeni otroci v našem mestu“ (Tov. str. 251). L. 1869 je prišla

posebej na svetlo njegova „Zemljepisna začetnica“, ponatis iz „Uč. Tov.“ l. 1868—69. V Ljubljani. 8. str. 194 (Vid. Tov. l. 1879 str. 96). L. 1869 je pomagal Praprotniku sestaviti nemški del v Abecedniku slovensko-nemškem;

l. 1874 je sestavil „Imenik šolskih oblastnij, šol in učiteljev po Slovenskem“. Teč. II. 8. str. 143. Nat. Milic. (Tov. 1872. str. 351. 1874 str. 111).

Z blagom, kolikor ga je priobčil dotlej Močnik v „Tovaru in Danici“, napolnjene bi bile dokaj čvrste knjige. Vzlasti pa je deloval v društvih prej imenovanih marljivo vso to dobo. Kadar so se za nemškimi tudi slovenski učitelji jeli ločiti od cerkve in duhovnikov, svaril jih je modro in rezno poprijemal nemčurje in liberaluhe. „Ni še vseh dni konec in še so učitelji, kateri se ne sramujejo biti katoličanje; tudi ni povsod tako, kakor pri nas v Avstriji, ko dunajski židovi in neverci kerščeni ali nekerščeni od „lehrertaga“ do „lehrertaga“, od Dunaja do Celovca in tako naprej svoje obrabljeno blago na prodaj nosijo; kerščanski učitelji pa stermé slabo blago za dobro kupujejo, in ga po ožjih krajih raznašajo . . . Brez vere je vse domoljubje, vsa še tako navdušena narodnost le zgolj koristolovje, katero se zaganja iz kota v kot, iz prenapetnosti v prenapetnost . . . Prazna je govornica: Naroden sem, ali cerkven nisem. Tako se zgovarja vsak vetrogončič . . . Skrajni čas je tedaj, da se učitelji odločijo, in tisti, ki še niso svojega prepričanja spremenili, kakor ponošene obleke, zbirajo se okoli znamenja, na katerem so zapisane pomenljive besede: Vse za vero in narod. — Prihodnjost je tem zagotovljena, katerih škit je poštenost in značajnost, in ki se bojujejo z orožjem pravice in resnice (T. 1872 str. 368)“. — Da je v obéh obrambnih spisih zoper napad „Zur Lehrerfortbildung in Krain“ duhovito sodeloval, to se vé. Ker si je tedaj pomišljeval A. Praprotnik, postal je listu za šolo in dom z l. 1873 odgovorni vrednik Matej Močnik, učenik v I. mestni šoli v Ljubljani, ter mu je dal po razpravi Jezičnikovi (IV, 2) v naslovu obliko „Učiteljski Tovariš“ in l. 1880 v št. 12 se je iz vrednika prelevil v urednika.

Koliko vzgojeslovnih sestavkov in katere podučne stvari je v tej dobi spisal vrednik sam, to se pač povedati ne more. Sploh utegnejo biti njegovi n. pr.: Otročji verti. Ljudska šola — narodna šola in „Narodna šola“. Otroci, roke na klop! O šolskih slovenskih knjigah in razmeri mej duhovnikom in učiteljem. Mrtvo morje. O dekliških — samostanskih šolah. Ženska odgoja. O nadzorovanji pri cerkvenih opravilih. O nagibih npravnega življenja (1873). Šola. Kar se Anžek ni učil, tudi Anže ne zna. Poduk. Zavedanje. Učiteljeva modrost. Vera in izobraženost. Moč v veri. Resnoba in ljubezen (1875). O spridenji šolske mladine. Katoliški shod na Dunaji. Pokorščina. Bosna in Hercegovina. O nesnagi pri šolarjih. O učenji tujih jezikov. Ljudstvo v Bosni. O žalostnem stanu ljudskih šol na Koroškem. Šolski deček po ljudskih zastopih in parlamentih. Narava, vodnica učitelju. Zemljepisje in zgodovina v ljudski šoli. Ljubezen do domovine. Narodnostno vprašanje. Sokrat pedagog. Zabava in pouk. Palestina (l. 1881 str. 344—379) itd. —

Ta hvala gre vredniku Močniku, da si je znal pridobiti za svoj list vrlih sotrudnikov — posvečenih in posvetnih, ki so otovorili „Tovariša“ s krasnimi spiski na pr. Spomini na Dunaj in okolico l. 1874—5 in Spominske slike 1876—7 (Jos. Levičnik); Pedagogični pogovoril. 1877—9, Perva odgoja otrokova l. 1881 (Jos. Ciperle); Nekaj o načertu za prirodoslovje na srednjej stopnji ljudske šole l. 1880 (L. Lavtar); Učitelj Ljudomil v nadaljevalni šoli l. 1875 (J. Flis); Dobri sveti (1879), Corrigenda v pedagogični zgodovini Böhmovi (1880), Vem in morem (1881) sp. Stric (A. Kržič), poleg Jezičnika itd. Razdelek o slovstvu in učilih je od leta do leta naraščal, dopisi iz raznih krajev so se množili, zlasti obravnave iz društev in zborovanj učiteljskih. Obširno je navadno vrednik sam poročal iz deželnega in državnega zbora o zadevah šolskih in učiteljskih, o novih postavah, ter se iskreno

spominjal umrlih narodnih in šolskih mož, ki so bili p. Dr. Orel, Costa, Razlag, Bleiweis, kan. Zavašnik (1875), Legat, Ivanetič, Šot, Bostijančič itd.

M. Močnik je prevzel vredovanje „Učit. Tovarša“, kadar so se bili učitelji že razšli v dva tabora, in boriti se mu je bilo ne le z nemškimi in nemškutarskimi, temuč tudi s slovenskimi tovariši v domačem taboru. Kako se je branil in bojeval, mora se le brati; tû naj omenim le nekatere točke, da se spozná orožje in način njegovega vojskovanja: „Nekaj za predpust je to, kadar pravi učitelj: Jaz sem neodvisen; ali — kadar učitelj iz Kodárjev politikuje: Temu služim, temu strežem, kateri me plačuje, od katerega kaj pričakujem . . plašč po vetru! — Prisiljen odgovor na dopis iz Ljubljane v „Napredku“, češ, „Uč. Tovarš“ je kot tihotapec prešel k duhovnom, razlaga, kako se je „Uč. Tov.“ pričel, po katerih načelih se je vredoval in se še vreduje, ter pravi: „Kder hoče zajemati čiste vode in naserkati se pravega liberalizma, naj bere „Laibacher Schulzeitung“; kdor hoče vedeti, kakošni so slovénski liberalni učitelji, naj bere „Slov. Učitelja“. Kdor pa ni še plašča po vetru zasukal in ima pravi pojem kerščanske ljudske šole, naj pa bere „ostarelega Tovarša“ (1873 str. 74).

Tako po vseh ustih se je boril zlasti zoper „Laibach. Schulzeitung“, katera je tudi — njemu najbolj gorka, češ, edini ta ne utihne — napadala zdaj učitelje I. mestne šole, da so preveč narodni, in da „Krain. Landes-Lehrerverein“ novim šolskim postavam hoče veljavo pridobiti brez ozira vere in narodnosti; zdaj „Narodno šolo“, da premalo koristi; zdaj „Učiteljsko slovensko društvo“, kake ude ima, pa jih je vendar k sebi vabila; zdaj „Tovarša“, da je „ein Messnerblättchen, ein Blatt mit urklerikaler Tendenz, ein glaubensstarkes Blatt“ in vrednik njegov „ein hartgesottener Messner, ein Generalministrant“ itd.! „Ako je vrednik tisti Jona, ki je vzrokoval tak vihar, svetuje Močnik

sam, verzite ga v morje, in postala bo tihoča, t. j. ne berite več mežnarskega lista (str. 351 cf. 334 l. 1873)“. „Vpitje, katero vzrokujejo nekateri listi, zdi se mi prav primerno tistemu izreku ošabne muhe. Konji so dirjali, vozovi so derdrali, na kolih pa je sedela muha, ki zavpije: Oj koliko prahu sem naredila (l. 1874 str. 356)! — Se vé da, g. Sima, ki gleda naprej in nazaj in se uklanja na desno in na levo in s cepcem piše le takrat, kadar vé, da bo zato dobil cukercčka in putra na učiteljski ovsenjak, ne more drugače pisati (str. 382)“. Svojim tovaršem učiteljem je konec starega leta povedal celó prestaro basen o kralju, ki ga je Jupiter naposled žabam dal na njih zahtevo! — Jako dovtipno je popravljaj razpravo, katero je o šolstvu na Kranjskem od l. 1850 imel prof. Linhart pred konstituc. zborom, kjer je govorjenje o razmeri med cerkvijo in šolo, o šolskih nadzornikih, ali naj občina ali država plačuje učitelje, kdo naj jih imenuje, o zanemarjanji nemščine, o verskem nauku je-li domača družinska zadeva ali tudi šolska itd. (1875 str. 142—173).

O šolskih skušnjah in veselicah je pisal: Ako so javne skušnje, bi morala biti javna darila in odlikovanja. Brez tega javna preskušnja nima pravega pomena. Solnce in dež, plačilo in kazen mora pri odgoji biti o svojem času; naši otroci niso modrijani, da bi se učili samo zarad tega, ker je to njim na korist. A tudi šolskih veselie ne zametujemo, javnih preskušenj pa vendar ne dosežejo. Stariši hočejo vedeti, ali so se njih otroci kaj naučili, pa tudi radi vidijo, da se to javno pokaže. Sicer bi se o marsičem lahko reklo, kakor o črni maši: Ni slavošpeva, ni veroizpovedanja, dolge molitve, dolgo branje, na koncu pa še blagoslova ne itd. (str. 234). — O nasvetih, kako bi se opomoglo vedno večjemu spridenju šolske mladine (po Oesterr. Schulbote), pravi: To so besede, je rekla lisica, ko je jagode na molku prebirala! — Resnica je vendar tako blizo, da jo vsak lahko razume, a le

učeni svet je išče tam, kjer je ni, in hodi okoli pravega vzroka, kakor mačka okoli vrele kaše. „Brez kerščanstva ni prave kreposti, pravični moj iz vere živí“. Dokler se bodo toliko bali cerkve po šolah, kakor se je dosihmal bojé, ne bode bolje ne, marveč čedalje slabije (str. 208 l. 1876). — Skoro vse stareje slovstvo naše je mé-rilo na to, in tudi novejše na pr. družba sv. Mohorja, domači časniki itd. učijo in učijo, kako naj se vzreja mladina, kako odgoja človeštvo. Klicati je treba sedanjemu veku le: Prav si odgovoril, veš že veš, ali stori tudi tako, in boš živel, — boš dosegel časno in večno srečo (str. 55 l. 1877). — Kadar so mu oponašali, da je preklerikalen, premalo izbirčen v spisih, nikakor všeeč slovenskim učiteljem itd., odgovarjal je kratko in krepko: Resnica oči kolje. Oblak brez dežja, pa list brez barve, sta si zelo podobna. Več ko je liberalizma, manj je svobode. Kjer ni zaupanja, je vse prigo-varjanje brezvspešno (str. 188). — Magnetična igla ne miruje prej, dokler ne kaže na sever, konservativna stranka ne more hvaliti šolske postave prej, dokler se v obče ne prizna glavno načelo: Šola mora imeti cerkveno podlago ali mora biti verska (1879 str. 196). — V tem istem smislu odgovarja Lapajnetu v občnem zboru zarad „Tovariša“ (str. 319). Od tega časa pa, kar mu slovenski listi niso več na razpolaganje in tudi „Schulzeitung“ ne pri-naša več takih zabavljic na slovenske učitelje, kakor nekdam, pošilja pa ta naš prijatelj svoje spise drugam, in tam udriha po „Uč. Tov.“ in njega uredniku . . Dobri Bog! varuj me mojih prijateljev, neprijateljev se bom uže sam branil (31). — Narodni učitelji pozor! Slovanstvo do-biva tal; . . mar hočemo čakati postave, katera bo ukazala učiteljem, pobrinuti se za narod, pristopati narodnim učiteljskim društvom, delavnim biti na polji národne

prosvete . . I kaj pa ti je naredil Aristid, da ga sovražiš? Človeka ne poznam, a meni ne dopada, da ga zovejo pravičnega (1881 str. 47), odgovoril je Atenec Aristidu, ki moral je v pregnanstvo (cf. Uč. Tov.)! — Metelko Germanicus alias „deutscher Schulverein“ obeta v „Laib. Schulzeitung“ 300 gld. nagrade učiteljem, ki se bodo odlikovali v nemščini, češ, učitelji ali tudi občine se vabijo, naj se same ponujajo za ponemčevanje, za orodje germanizatorjem v deželi. Te nagrade so kakor nalašč za to, da nastane še večí razpor in razkol med kranjskimi učitelji, t. j. kar mora vsakemu oči odpreti (str. 127).

Boril se je Močnik zoper „Laibach. Schulzeitung, Laib. Tagblatt, Laib. Ztg., Oesterr. Schulbote“; pa tudi slovenski so mu nasprotovali p. „Slov. Učitelj“, poslej „Popotnik“ na Štajerskem, „Šola“ na Goriškem. O tej razkolniji so mnogi želeli, naj bi se učiteljski ali šolski listi slovénki zedinili. V ta namen je spet v občnem zboru „Uč. slov. društva“ l. 1881 svetoval Lapajne, naj se to stori. Modro mu je odgovarjal J. Tomšič, in naposled Močnik sam, češ, Tovariš drži se že 21 let, na razpolaganje je kranjskim, a tudi štajerskim, goriškim učiteljem, čemu ga žrtvovati neznanim napastnikom na ljubo (str. 319) itd.! — Sploh se more reči, da navdušenje med učitelji, ki so novodobno šolstvo uže okusili, zeló ponehuje, pisal je (str. 382) v razpravi o deželnem zboru Tirolskem. V jedni stvari pa so bili vsi učitelji zložni, da so nove plače hvaležno sprejeli, a sedaj, ko vidijo, da se plače več ne zboljšujejo, tekmujejo še za petletne doklade, ker te se brezpogojno ne delé. Sploh je pa vse pri vladi in pri nje izvršujočih organih; kakoršni so ti, tako pa ravnaajo z učitelji nji podložni, tu bolje, tam slabije; učitelj pa svoboden ni bil prej in tudi sedaj ni, ker drugi sodijo o njem, njegovem stanu in njegovi delavnosti. —

L i s t e k.

Listi slovenskega pesimista.

IV.

Gospod urednik! Tudi pesimist mora biti kdaj vesel. Lahko se je drugim smejati, zato ni treba družega, trdi nek francoski pisatelj (pa ne Rousseau), kot nekoliko nagajivosti; a da se človek samemu sebi smeje, pravi, treba pa že dobršen ščipec filozofije. Ker pa imajo filozofijo dandanes drugi v najemu, moram se že izogniti in reči Vam, gospod urednik, da je bilo povod mojemu veselju in naposled mojemu smeihu le primerjanje, da smo tudi odrasli ljudje časi otroško najivni, ker se tako radi oprimemo vsake novosti, n. pr. »Listka« v našem glasilu, ali sva jo pa midva, to je: jaz in Vi pravo pogodila odločivši se časi poslati v dežel z listom tudi listek. Jedno ali drugo mora biti res, sicer ne bi toliko sotrudnikov in tudi sotrudnic sililo v to ogrado. Človek ne more skorej na vrsto, kakor ne k spovednici o sv. misijonu.

V 10. št. oglasila se je č. sotrudnica Lepkova.

Gospod urednik! Pravijo, da sami moški še ljudje nismo, seveda nam je v uteho to, da tudi same ženske po tem receptu še niso ljudje. Zato iskreno pozdravljam najnovejšo konkurentinjo in osobito še zato, ker se je uvrstila v mojo falango. Prijatelj »Postojnski« je torej še vojskovodja brez vojakov. Morebiti bode kdo celo mislil, da jaz sotrudnico Lepkovo tudi zato pozdravljam, ker me hvali kakor bi bila domenjena. O ne! V pisani družbi je človek ves drugačen. Tudi pesimist — saj smo ljudje — je v taki družbi vesel. In ker so redki trenotki, da so ljudje naše mere veseli, zato sem Vam, gospod urednik, najprej to napisal.

Č. sotrudnica Lepkova toži — in kdo ne toži dandanes? — da je imela večkrat smolo za nagrado. Nekateri ljudje znajo res čudovitim načinom svet »gljhati«, kakor je trdil šaljivi kmetič za plugom. Istim načinom so uravnali nagrade tudi č. sotrudnici: bodi nagrada taka ali taka, dali niso nič, ergo $0=0$. Kdo bi se temu čudil, kdo ne bi verjel? Saj imamo učitelji sploh povsod smolo. A ne da bi gospod »Postojnski« mislil, da jaz generalizujem navedeni slučaj, o ne! Povsod imamo smolo. Naj mi oni gospodje kolegi, katerim ni všeč moj podpis, pokažejo le samo jedno točko, v kateri tangiramo s človeško družbo kot učitelji in v kateri nas svet spozna in plača tako kakor zaslužimo, odmah bom »Postojnskemu« pisal ali pa sporočil in prosil ga, da mi dovoli kos svojega patenta in čitali bodete izdelke prvega in drugega optimista. Gospod urednik! Zeló me prsti srbé, da bi napisal, na kakšni socialni stopinji smo učitelji pri drugih stanovih in koliko je razlike med nekdanjimi »solmaštri«, ali da se zopet prav časnikarski in v duhu časa izrazim: med učitelji

starega kalibra in pa med nami — toda bojim se, ne sicer duplik in replik, marveč Vašega uredniškega koša, ki je sicer molčec, a brez dna.

Sotrudnica Lepkova bi rada vedela, kako sem jaz kaj učiteljicam naklonjen. Mislim, da se ne bode nikdo spotikal na tem, če tudi jaz svojo povem. S tem ugodim č. sotrudnici in morda tudi njenim tovarišicam. Saj je tudi kralj Janez — tako sem nekje čital — hotel umeriti vesoljno osvetlje po Ptolomejevem sestavu; ko je pa videl, da to ni mogoče, izrazil se je baje, da ko bi bil on svet ustvaril, bil bi ga že v začetku modrejše uredil. Ta primera je sicer šepava, kakor jih je dandanes mnogo, zato preko nje.

Učiteljsko osebje moralo bi biti plačano vsaj tako, kot so najnižji državni uradniki. Tukaj pa nikdo ne more misliti samo moških. Do sedaj so nam plače le tako poboljševali, da bi bili sicer učiteljem radi pomagali, poleg tega pa kolikor mogoče malo potrosili. Seveda volk sit in koza cela ni mogoče.

Ne da bi se morda hotel prikupljati nežni konkurentinji — oba že ločiva po svoji pameti črno in belo — reči moram: res je, da ima učiteljica manj potreb, ker je in mora ostati sama, učitelji imajo pa navadno družino. Poleg tega treba pomisliti, da je učiteljicam I. in II. plačilni razred le neka svetlobna prikazen — fata morgana, ker ne morejo biti voditeljice. Zato jaz privoščim koleginjam z mirno dušo isto plačo kot moškim. Za enak trud jednako plačilo.

Tudi če bi se procenti I. in II. plačilne vrste povišali — po nasvetu g. prof. Lévcá — ne bi bilo dosti pomagano. Nikakor pa se ne morem ujemati s trditvijo, da bi bil potem mir vsaj za deset let.

Mi slovenski učitelji

»Kar terja svet od nas, to dobro znamo,
Kar terja dom, slovenski rod od nas,
To govori glasno nam srce samo«.

Zavedamo se svojih dolžnostij, pa tudi svojih pravic, in po pravici moremo zahtevati, da nas tudi primerno plačajo. Dokler se to ne zgodi, toliko časa bomo trkali. Morda le po malem, a gotovo dobimo to, kar terjamo, premirja pa ne poznamo in mejnikov ne moremo sprejemanati.

Gospod urednik! Začel sem in povedal kaj, kar morda Vam ne bode prav. Resnica pa je samo jedna in resnica je, da tudi sedaj nismo učitelji na Kranjskem primerno plačani.

Najnovejši sotrudnici »pod črto« hotel sem pjasniti, kako mislim o plačah čč. koleginj in zašel v stari tir. Torej vidite, gospod urednik, da sem ves in tudi ostanem pravi pravcati *pesimist*.

Naši dopisi.

Iz kamniškega okraja. (Konferencija). Po sklepu stalnega odbora bode imelo učiteljstvo tukajšnjega okraja svojo uradno konferencijo dne 1. mal. srpana v Mengši s sledečim dnevnim redom:

1.) Poročilo gosp. c. kr. okrajnega šolskega nadzornika.

2.) Določitev in razvrstitev učne tvarine iz realij za vse kategorije tukajšnjih ljudskih šol. Poročevalci: gg. Fr. Trost, Iv. Janežič, Fr. Pfeifer in Val. Burnik.

3.) Razprava o jednotnih oblikah črk in številka za pouk v lepisiji. Poroča g. Fr. Marolt.

4.) Poročilo odbora za oceno otroških spisov in volitev tega odbora.

5.) Poročilo okrajno-knjižnične komisije in volitev te komisije.

6.) Določitev učnih knjig za šolsko leto 1891/2.

7.) Volitev stalnega odbora.

8.) Volitev jednega zastopnika učiteljstva v c. kr. okrajni šolski svet za ostalo dobo treh let in dveh odposlancev v deželno konferencijo.

9.) Samostojni nasveti, kateri se morajo vsaj tri dni prej stalnemu odboru naznaniti.

Z Brda. Slavni deželni odbor je razposlal pretekli mesec vsem županstvom okrožnico, v kateri končno toplo priporoča zatiranje rjavega hrošča pótém nabiranja po šolskih otrocih.

Tukajšnje županstvo in šolsko vodstvo se je dogovorilo o tem vzajemno tako, da vsak šolar (šolarica) donese na dan najmanj 200 hroščev, kateri se na šolskem sadnjaku pokončajo.

Preden smo ta »tečaj« osnovali, treba je bilo otrokom pomen takega delovanja razložiti. Podpisani je narisal v dotični poluri »kebra« posamezne dele (glej Pokornega »Prirodopis živalstva« l. 1881. pag. 163!) že v taki velikosti, da je šolar vsako dlakico na enem členu noge lahko »otipal«, ter natančno razložil življenje — razplodbo — dejanje in nehanje tega sovražnika in končno omenil tudi zakona od dne 17. rožnika 1870. l. v kratkih potezah.

Z velikim veseljem je pozdravila deca novico, da bode zatirala hrošča, osobito potem, ko jim je podpisani obljubil za to razdeliti nekaj novih, čisto belih desetih in učnih pripomočkov: zvezkov, pisal, perés i. dr. Razložil jim je tudi kdaj, kje in kako jih najbolje nabirajo in dne 4. velikega travna se je uveril, da beseda ni pala na peščena tla!

Ne znam zakaj se je ta škodljivec otrokom tako omilil — zakaj ga imajo tako radi — ali zaradi lepih črnih oči, ali lepo zakriviljenega »repka« — resnici na ljubo bodi povedano, da so se dela poprijeli z nekako čudovito marljivostjo in trudoljubivostjo, katera bi izvestno služila vsaceму boljšemu delu in ugled!

Naj številke »pálih« govore:

Dne 4. vel. travna dopoldne so prinesli 9.000 hroščev, popoldne 5.000; 5. vel. travna dopoldne 7.130, popoldne 6.250; dne 6. dopoldne 12.120, popoldne 11.683; dne 8. dopoldne 27.654, popoldne 14.664; dne 9. dopoldne 19.372, popoldne 18.977; dne 11. dopoldne 23.045, popoldne 22.786; dne 12. dopoldne 14.347, popoldne 10.885; dne 13. dopoldne 13.570, popoldne 9.176; dne 15. dopoldne 17.625, popoldne 16.854, skupaj 261.698.

Skupaj so pokončali v devetih šolskih dneh 261.698 hroščev, t. j. nekaj nad 26 mernikov!

Naj si čitatelji blagovolijo ta števila — kakó bi vplivala na razplodbo i. dr. dalje sami razmotravati.

To je bila prava pravcata »črna vojska!«

Da ob tem ni preostajalo raznih otroških dovtipov — smešnih prizorov in da je radi tega tudi učitelj marsikatero grenko vtaknil, razume se! — No, saj se je delalo za »dobro stvar« in to velja!

Jako zanimivo je bilo deco opazovati, kake polne lonce je nosila že uro pred poukom na šolski sadnjak. Večkrat je bil lonec povsem večji od šolarčka. Nek šolar — po domače »Štigleov« — se je celo toliko potrudil, da je hrošče donášal v stari — pinji!

Na sadovnjaku je izkopaval vsak dan sproti učitelj po dve ali tri jame ter tu sem izpraznjeval polne lonce. To ni baš prijetno, še manje pa ukusno delo, kajti rjavi hrošč osobito v deževnem vremenu oddaja »grozen duh«, da govorim z nekim šolarjem.

Ob tej priliki opazil sem, da trajajoči dež škoduje rjavima gornjima kriloma, kateri sta nekako razjedeni.

Hrošče smo polivali z vrelo vodo ter jim v boljšo »prebavo« dajali živega apna.

Da je število o pokončanih istinito, uveril sem se sam, ker sem jih natančno meril. V jeden mernik gre živih 10 — a mrtvih, ker se vsled poparjenja sedejo — 12 tisoč. Kdor ne verjame, naj šteje!

Ta »črna vojska en miniaturo« dobi še vedrejšee lice, ako omenim, da mi je tačas opomogla k rednemu občenemu obiskovanju. Tekom devetih dni je imelo 114 obiskujočih otrok le 15 zamujenih poldnij. Tudi so se otroci praktično uverili, da »sloga jači«. Kadar so šli po hrošče, tedaj so šli v skupinah po 6—8 učencev. Ti so tresli, drugi pobirali, tretji zopet štel.

Da pa je imelo domá to delovanje za pridne nabiralce večkrat slabe, hude posledice, naj tudi omenim. V jednom slučaju je zaradi tega, ker sta se dečka roditeljem vkljub prepovedi izmuznila hroščev nabirat, pela leskovka, a v drugem prišla se je mati celó učitelju pritožiti, »čemu da pusti otrokom obleko trgati in čas tritati s takimi neumnostimi«.

Facta loquuntur. To daje našemu kmetu slabo, a šoli dobro spričevalo!

Zato končno vender ne moremo zamolčati, da bi bilo umestno, ko bi v bodoče slavni deželni odbor nabiralcem (le šolarjem) tega škodljivca za primerno število (recimo za vsakih 400 1 kr.) obljubil gotovo primerno vsoto, katera bi se jim sproti izplačevala,

kajti denar vleče osobito deco! Učiteljem pa, kateri bi se s tem uspešno trudili, po uradnem potrjenju županstva — delil istotako malo odškodnino ali pa — pohvalnice!

Francišek Marolt — Brdo.

Društveni vestnik.

Iz Postojine. (Iz našega okrajnega društva). Dne 14. vel. travna je imel odbor našega okrajnega učiteljskega društva sejo. Na dnevnem redu je bil razgovor o prenarredbi pravil našega društva in o nagrobnem spomeniku pokojnemu Keteju. Dasi društvo komaj tri leta obstoji, vender se je pokazala potreba, da se pravila prenarredé in sicer zato, ker si je društvo poleg postavljanja nagrobnih spomenikov umrlim tovarišem postavilo zopet novo nalogo in sicer prave društvenike v boleznih podpirati, t. j. osnovati si nameravano podporno zalogo. V ta namen je podpisane dosedanja pravila nekoliko prenarredil in dodal še nekaj toček glede podporne zaloge. Odbor je načrt novih pravil večinoma brez premembe sprejel in če ga odobri še prihodnji občni zbor, predložimo potem nova pravila visoki vladi v potrditev in z novim letom prične društvo tudi s podporno zalogo delovati. Opomnim pa že sedaj, da taisti gospodje tovariši oziroma tovarišice, ki niso sedaj še člani društva in bi mogoče šele po novem letu pristopili, ne bodo imeli po novih pravilih dve leti pravice do podporne zaloge, zato jim svetujem, da takoj pristopijo ter plačajo društvenino za tekoče leto. Ob enem prosim pa tudi vse one gg. društvenike, ki so v plačilu zastali, da storé prej ko mogoče svojo dolžnost, ker le na ta način bode mogoče, da tudi društvo svojo dolžnost do društvenikov spolnjuje; no, tacih društvenikov pa ni mnogo, malo več, kakor je prstov na jedni roki in v čast učiteljstvu našega okraja moram povedati, da so večinoma vsi jako oduševljeni za društvo, le par trdnovratnežev neče pristopiti, ne vem ali iz osobnje mrznje ali iz mlačnosti ali káli?

Odbor je nadalje jednoglasno sklenil, da se postavi pokojnemu nadučitelju Filip Keteju dostojen nagroben spomenik. Za razkritje spomenika se je določil 9. dan mal. srpana dopoldne in sicer s sv. mašo, kojo bode daroval iz prijaznosti in spoštovanja do rajnega častiti gospod župnik Matija Torkar. Delo se je izročilo kamnoseku J. Stegatu s Kala in g. Št. Jelenec ima pa nalogo, da delo nadzoruje in skrbi, da bode do imenovanega dne spomenik postavljen. — Isti dan popoldne bode tudi redni občni zbor našega društva in sicer v Košani ali pa v Št. Petru, zato naj gg. društveniki pravočasno izrazijo svoje mnenje, kje bi bil bolj pripraven kraj za zborovanje. Če hoče kdo izmed gg. društvenikov pri zborovanju kot referent nastopiti, naj blagoizvoli naslov referata vsaj do 25. rožnika odboru naznaniti.

Dne 8. mal. srpana bode letošnja okrajna učiteljska konferencija in odbor je mnenja, da se priredi isti večer v Postojini koncert v korist društva. Ravno kar so se odposlala vabila k sodelovanju na vse učiteljstvo v okraji in če se jih zadostno število odzivi temu vabilu, prično se v kratkem razpošiljati potrebne glaske. —

Jakob Dimnik.

III. skupščina „Zveze slov. učit. društev“ dne 16. in 17. velikega travna v Trstu.

Vsakdo izmed udeležencev se še spominja prvega zborovanja „Zveze“ v Ljubljani, kakor tudi družega v Celji. Koliko znancev in prijateljev si je marsikdo pridobil pri svojih tovariših iz sosednjih dežel! Letos se je z njimi zopet sešel na obalah jadranskega morja in sicer v popolnem številu. Dosedaj je bilo tretje zborovanje najobilneje obiskano; kajti vseh učiteljev je bilo nad 200 in med temi 41 gospodičin tovarišic, kar nas mora jako veseliti, da nas hočejo povsod v resnici naše kolegije podpirati. Želimo le, da bi se prihodnje leto to število podvojilo.

Nekateri tovariši so prišli že v petek v Trst, drugi pa v soboto zjutraj, katerim je res marljivi vsprejemni odbor že poprej preskrbel stanovanja ali v hotelih ali pa v privatnih hišah pri gostoljubnih tržaških rodoljubih, katerim bode slovensko učiteljstvo vedno hvaležno ostalo. Bog jih živi!

V soboto ob 11. uri dopoldne je bila seja upravnega odbora pod predsedstvom predsednika g. dr. T. Romih-a.

G. predsednik je poročal o delovanju upravnega odbora in o društvenem glasilu. Na to so se določili poročevalci za delegacije.

Popoldne ob 1. uri se je pričela seja delegatov, katerih je bilo nad 150 navzočnih. G. predsednik jih je v jako lepem govoru pozdravil, na kar je poročal o delovanju upravnega odbora.

Društveni tajnik g. Slanc je potem poročal o delovanju društev v „Zvezi“ zastopanih.

Temu so sledila poročila g. blagajnika in računskih preglednikov.

O društvenem glasilu je poročal g. predsednik dr. T. Romih, ter omenil, da se tiska „Popotnik“ v nad 800 iztisih in da bode prihodnje leto morebiti mogoče list trikrat na mesec izdava ti.

Po predlogu g. Nerata ostane lanski poslovni red. Potem so se imenovali predsedniki akcijam.

Reditelji so bili izbrani gg. slavnostnega odbora.

Vspored glavnega zborovanja se je tako določil, da se 1. in 3. točka, kateri sta si precej jednaki, zjedinita in naj poroča g. Ravnikar, g. Vertovec pa naj doda svoje opazke.

Druga točka bodi „Važnost obrtno nadaljevalnih šol, kako jih snovati“. Poročevalec g. Lapajne.

Zadnja točka bodi: „Metoda računstva na nižji stopinji“. Poročevalec g. dr. T. Romih.

Škoda, da ni bil vsprejet za Kranjske in Štajerske učitelje jako važen referat „Latinica in nemščina“. Poročevalec g. Stiasny.

O določitvi letnih doneskov od članov „Zvezi“ predlaga g. blagajnik Lapajne, da naj ostane pri starem, le pri „Pedagogičkem in Slov. učiteljskem društvu v Ljubljani“ bodi izjema. Pedagogičsko društvo v Krškem naj plača toliko, kolikor lani, pri Slov. učit. društvu pa bodi dotičnemu odboru puščeno določiti vsoto.

K temu opomni delegat „Slov. učit. društva“ g. Fr. Tröšt, da bode društvo plačevalo 10% od svojega čistega dohodka. Po neki prjav nepotrebnih opazki, katere „Slov. učit. društvo v Ljubljani“ ni zaslužio ne glede „Zveze“ kakor tudi sploh ne, bil je predlog g. poročevalca sprejet. (Dalje prih.) J. Furlan.

Vestnik.

Najvišje odlikovanje. Presvetli cesar je blagoizvolil povodom stalnega umirovljenja podeliti zlati križec za zasluge s krono č. g. Jožefu Klemenčiču, profesorju in katehetu na ljubljanskih učiteljskih v priznanje uspešnega delovanja. Včeraj se mu je v lepo ozaljšani konferenci sobi na učiteljski v navzočnosti učiteljskega obojja križec slovesno pripel na prsi. Kot mnogoletnemu članu našega društva in podpiratelju našega lista mu iz srca čestitamo na zasluženem odlikovanju. Po tolikoletnem delovanju naj še mnogo let uživa mir!

Umrl je umirovljeni profesor gimnazije v Kranji č. g. Miha Lazar po večletnem bolehanju v svojem rojstvenem kraju v Čemšeniku. Porojen je bil l. 1835. Ko se je ustanovilo v Ljubljani žensko učiteljsko, pozvan je bil na ta zavod kot glavni učitelj. Zadnja službena leta pa je prebil zopet na kranjski gimnaziji, dokler ga bolehnost ni prisilila stopiti v pokoj. Pri svojih učencih in učenkah, kakor pri svojih tovariših je bil priljubljen. V m. p.!

Šolski izlet. Dne 26. vel. travna je imela druga in dne 27. prva mestna deška ljudska šola v Ljubljani šolski izlet na Zgornji Rožnik. Oba izleta je počastil s svojo navzočnostjo za napredek mestnega šolstva vneti mestni župan, preblagorodni gospod Peter Grasselli v spremstvu administrativnega poročevalca v c. kr. mestnem šolskem svetu g. Evgen Laha.

Iz c. kr. mestnega šolskega sveta v Ljubljani. C. kr. mestni šolski svet ljubljanski je imel dne 9. vel. travna sejo, iz katere priobčujemo nastopno: G. Antonu Maierju, učitelju na mestni nemški deški ljudski šoli, pripozna se druga starostna doklada. G. Jožefu Hribarju, mestnemu nadomestnemu učitelju izreče se povodom izstopa iz šolskega službovanja priznanje mestnega šolskega sveta za brezplačen pouk v šolski delarni na drugi mestni deški šoli. Gledé takozvanih posebnih ur se sklene, da te ne smejo biti pred popoldanskim poukom. Za letošnjo okrajno učiteljsko konferencijo se določi 2. dan meseca malega srpana. Poročilo c. kr. okrajnega šolskega nadzornika o inspekciji vnanje nunske deklishe šole se predloži c. kr. deželnemu šolskemu svetu. Za deveto učiteljsko službo na drugi mestni deški šoli se stavi terno-predlog na c. kr. deželni šolski svet. Končno se reši več prošenj za oproščenje plačevanja ukovine.

Pisateljsko društvo. Slovensko pisateljsko podporno društvo v Ljubljani je imelo konec meseca malega travna svoj letošnji občni zbor. Članov je imelo to društvo v tem letu 109. Dohodkov je bilo 260 gld., med njimi dar banke »Slavije« 100 gld., stroškov pa 200 gld. Aktivnega prenoženja ima društvo 1490 gld. Predsednikom je bil zopet izvoljen g. dr. J. Vošnjak; odborniki tudi ostanejo stari in sicer gg. Francišek Levec (predsednikov namestnik), Simon Rutar (tajnik), Anton Funtek (blagajnik), Francišek Orožen, Ivan Tomšič in Andrej Žumer. Kakor znano, je društvo prevzelo nalogo, da nabira doneske za primeren spomenik Fr. Prešernu v Ljubljani. Dosedaj je v to svrhu nabranih 650 gld. Letos namerava društvo vzdati spominsko ploščo dr. J. vit. Bleiweisu na stolnem trgu v Ljubljani.

Srednje šole v Hrvatski in Slavoniji šolskega leta 1888/89. Konec šolskega leta 1888/89. je bilo v teh deželah 16 srednjih šol in sicer 8 višjih gimnazij (Zagreb, Gospič, Reka, Varaždin, Požega, Osijek, Vinkovci in Karlovec), 1 višja (Rakovec) in 3 nižje realne gimnazije (Bjelovar, Senj, Mitrovica), 3 višje (Zagreb, Osijek, Zemun) in 1 nižja realka (Petrinja). Vse srednje šole so imele s paralelkami 128 razredov, in sicer 79 gimnazijskih in 33 realnih. Na teh zavodih je bilo 276 učiteljev in sicer 207 gimnazijskih in 69 realnih. Početkom šolskega leta je bilo vseh učencev 3946, konec pa 3573. Štipendije je uživalo 281 učencev in sicer v znesku 38.611,33 gld. Nap.

Rudarstvo živega srebra na Kranjskem. Rudokop v Idriji našli so slučajno leta 1497., in od leta 1580. je ta rudokop državna last. Živo srebro se dobiva na Kranjskem še pri sv. Ani in v Litiji. V vseh treh rudokopih je delalo 1889. l. 1220 oseb in sicer 1077 moških, 75 ženskih in 68 mlajših delavcev ter so izdelali 733.952 q rude v vrednosti 850.052 gld., t. j. 1 q povprečno po 1,15 gld. Rudokop v Idriji je dal rude 679.552 q ali 92,59%, rudokop pri sv. Ani 40.244 q ali 5,48%, rudokop v Litiji 14.156 q ali 1,93%. — Kovine so izdelali v Idriji 5277,26 q, v Litiji 239,43 q, pri sv. Ani 149,49 q, skupaj 5666,18 q v vrednosti 1,537.015 gld., povprečno 1 q po 271,26 gld.; Idrija je dala od tega 93,14% v vrednosti 1,430.138 gld.

J. Hänselmann, jeden izmed najslavnejših učiteljev risanja, je dne 14. sušca v Biel-u v Švici umrl. Za svoje risarije je dobil na zadnji svetovni razstavi v Parizu zlato svetinjo.

O kajenji. Dne 1. kimovca 1890. leta je izdala država New-York ukaz, s katerim otrokom javno kajenje prepoveduje. Glasi se tako-le: Otrokom starim menj kot 16 let je kajenje smodk, cigaret ali tobaka na javnih ulicah, trgih in prostorih prepovedano. Vsak prestopok se bode kaznoval s kaznijo od 2 do 10 dolarjev. — Zakaj pri nas nimamo takega ukaza, ki je morda istotako potreben, kakor v New-Yorku!

Telesna vzgoja na Francoskem. Meseca mal. srpana 1890. l. je sklical šolski nadzornik 177 mladih ljudskih učiteljev v »Hôtel de Ville« v posvetovanje o igrah za šolske učence. Predsednik narodne zveze za telesno vzgojo, ki ima to stvar v rokah, navel je najprvo izrek Angleža Matthew-a: Pariške ljudske šole so najboljše na svetu. Sklenili so potem, da se bodo na igre na prostem odslej bolje ozirali. Prosta igra naj ne pospešuje samo telesno telovadbo, ampak tudi pogum, disciplino in srčnost. Mladi učitelji so sprejeli to stvar z navdušenjem.

Vpliv piva na srčne bolezni. Kakor kažejo znanstveno-statistične črlice, množe se srčne bolezni, kolikor več piva se raztoči. V Monakovem, kjer pride povprečno na vsacega stanovalca 565 litrov piva na leto, nahajajo se srčne bolezni bolj pogosto ko drugje; tudi ne dosežejo obrtniki, ki se pečajo s pivom, tako visoke starosti kakor drugi prebivalci.

Prebivalstvo v Parizu. Po zadnjem ljudskem štetju od dne 12. mal. travna t. l. je v Parizu 2.422.960 prebivalcev. Dne 30. vel. travna 1886. l. je bilo 2.260.945 prebivalcev, torej 162.024 prebivalcev menj kakor letos.

Prebivalstvo v Srbiji. V Srbiji je 2.166.551 prebivalcev, torej za 13-92 odstotkov več kot 1884. l. Mesto Beligrad je imelo 1884. l. 35.483 prebivalcev, dne 1. prosinca 1891. l. pa za 40-1 odstotkov več, torej 54.458.

V New-Yorku so prodali knjigo svetega pisma za 74.000 frankov. Knjiga je še onih iztisov, ki so izšli iz tiskarne Gutenbergove.

V Sarajevu se je osnoval odbor pravoslavnih meščanov v nabiranju doneskov za spomenik pred sto leti v Sarajevu rojenega pesnika Simo Milutinoviča. Tudi hočejo ustanoviti štipendijo v podporo ubožnih srbskih visokošolcev.

Izvežbane lastovke. V Roubaix na Francoskem so imeli zanimive poskuse z izvežbanimi lastovkami. Jean Desbovrie je kazal 15 lastovk, katere je imel 3 tedne v kletki in jih je v tem času vežbal. Lastovkam so dali barvane trakove in so jih potem izpustili. Za četrtr ure se je vrnila prva ter sedla Desbovriju na prst; prvi sledile so druge. Desbovrie je razglašal prednosti lastovk za pismonoše v vojni, ker leté hitreje kot golobje in so tudi zvestejše in umejše ter se laže krmijo. Na dolgotrajnem letanju jim ni treba počivati in hrane iskati, ker to že med letanjem storé, tudi se laže izvežbajo kot golobje. Nekateri ugovarjajo, češ, lastovke nas jeseni zapusté, toda gospod Desbovrie je imel tudi po zimi več lastovk na prostem.

Velikost Londona. V Londonu je 48 mostov čez Temso, 76 gledišč, 2200 poštnih in brzozajavnih uradov

s 15.009 uradniki. V mestu je 547.410 hiš, 1450 cerkvá, 2100 bolnišnic in drugih dobredelnih zavodov, 7600 gostilnic, 1800 kavarn, 570 hotelov, 3100 pekarij, 2500 klavníc in 326.000 moških in ženskih služabnikov. V Londonu porabijo na leto 2.200.000 vreč moke, 260.000 prašičev, 450.000 volov, 1.600.000 goved, 8.500.000 komadov divjačine in kuretine, 220.000.000 rib in 510.000.000 ostrig. V Londonu je več Škotcev kot v Edinburgu, več Ircev kot v Dublinu, več katoličanov kot v Rimu in več židov kot v Palestini.

Leta 1066. je inelo mesto 40.000 prebivalcev, l. 1700. 700.000; l. 1800. 900.000 in lansko leto so našeli 4.425.000 prebivalcev, torej devetkrat toliko, kolikor na Kranjskem ali štirikrat toliko, kolikor je vseh Slovencev.

Zahvala. Slavno podporno društvo »Narodna šola« je izvililo podariti tukajšnji šolski deci za malo vsoto obilo šolskega blaga.

Podpisano šolsko voditeljstvo šteje si v prijetno dolžnost, da v imeni uboge šolske dece izreka tem pótém najtoplejšo svojo zahvalo.

Voditeljstvo ljudske šole v Podragi dne 23. vel. travna 1891. *Rudolf Dolenc,* šolski voditelj.

Zahvala. Povodom šolskega izleta prve mestne deške šole v Ljubljani je za uboge učence blagoizvilil podpisanemu šolskemu vodstvu izročiti mestni župan, preblagorodni g. Peter Grasselli 10 gld., katehet na tej šoli, č. g. Mihael Trček pa 5 gld. S to podporo se je omogočilo, da se je moglo 75 ubogih učencev udeležiti izleta.

Podpisano šolsko vodstvo si šteje v prijetno dolžnost, da tem pótém gg. darovatelja najiskreneje zahvaljuje v imeni zavoda in obdarovanih učencev.

Vodstvo prve mestne deške šole v Ljubljani dne 28. vel. travna 1891. *A. Žumer.*

Zahvala. Povodom šolskega izleta druge mestne deške šole v Ljubljani je za uboge učence blagoizvilil podpisanemu šolskemu vodstvu izročiti mestni župan, preblagorodni gospod Peter Grasselli 10 gld. S to podporo se je omogočilo, da se je 50 ubogih učencev udeležilo izleta.

Podpisano šolsko vodstvo si šteje v prijetno dolžnost, da tem pótém g. darovatelja najiskreneje zahvaljuje v imeni šole in obdarovanih učencev.

Vodstvo druge mestne deške šole v Ljubljani dne 24. vel. travna 1891. *Fr. Raktelj.*

Slomšekova podoba. Miličeva tiskarna je izdala lepo podobo najodličnejšega slovenskega pedagoga, škofa Antona Martina Slomška, isto podobo, ki je v manjši meri posneta na čelu našega lista. Podoba na močnem lepem popirji meri 41 × 33 cm in stoji samo 20 kr., s poštnino 2 kr. več. Po dobri izpeljavi in nizki ceni se podoba sama priporoča. Priporočamo jo v nakup vsakemu slovenskemu učitelju posvetnega ali duhovniškega stanú, šolskim svétom, braním društvom in čitalnicam in sploh vsakemu zavednemu rodoljubu.

Uradni razpisi učiteljskih služeb.

Št. 430.

okr. š. sv. Na štirirazredni ljudski šoli v Postojini, s katero je združena deklška šola, je stalno popolniti službo druge, oziroma tretje učiteljice s 450 gld. letne plače.

Pravilno opremljene prošnje naj se službenim potem semkaj vlagajo do dne 20. rožnika t. l.

C. kr. okrajni šolski svet v Postojini
dne 11. vel. travna 1891.

Št. 208.

okr. š. sv. Na jednorazrednici v Hotiči je stalno popolniti službo učitelja-voditelja z letno plačo 450 gld., opravnino 30 gld. in prostim stanovanjem.

Prosilci za to službo naj svoje pravilno osnovane prošnje predpisanim potem semkaj vložé do dne 20. rožnika t. l.

C. kr. okrajni šolski svet v Litiji
dne 12. vel. travna 1891.

Št. 560.

okr. š. sv. Na jednorazrednici v Zdihovem (Unter-Skrill) je stalno popolniti mesto učitelja-voditelja z letno plačo 450 gld., opravnino 30 gld. in prostim stanovanjem.

Pravilno opremljene prošnje naj se predpisanim potem semkaj vložé do dne 3. rožnika t. l.

C. kr. okrajni šolski svet v Kočevji
dne 19. vel. travna 1891.

Št. 507

okr. š. sv. Na trirazredni ljudski šoli v Leskovci je popolniti drugo učiteljsko mesto s 500 gld. letne plače.

Prosilci za to službo naj svoje pravilno obložene prošnje zakonitim potem semkaj vložé do dne 2. rožnika t. l.

C. kr. okrajni šolski svet v Krškem
dne 4. vel. travna t. l.

Št. 364.

okr. š. sv. Na jednorazrednici v Dragi je stalno popolniti mesto učitelja-voditelja z letno plačo 500 gld., opravnino 30 gld. in prostim stanovanjem.

Pravilno opremljene prošnje naj se predpisanim potem semkaj vložé do dne 3. rožnika t. l.

C. kr. okrajni šolski svet v Kočevji
dne 19. vel. travna 1891.

Št. 350.

o. š. sv. V logaškem šolskem okraji je popolniti nastopna učiteljska mesta stalno ali začasno.

1.) Drugo učiteljsko mesto na dvorazredni ljudski šoli v Hotederšici z letno plačo 450 gld. in s prostim stanovanjem.

2.) Drugo učiteljsko mesto na trirazredni ljudski šoli v Planini z letno plačo 500 gld.

3.) Drugo učiteljsko mesto na dvorazredni ljudski šoli v Begunjah z letno plačo 450 gld.

4.) Drugo učiteljsko mesto na dvorazredni ljudski šoli v Črnem Vrhu z letno plačo 450 gld. in s prosto sobo za stanovanje.

Letna plača začasnih učiteljskih oseb je povsod 360 gld.

Prošnje naj se vložé na predpisani način pri tukajšnjem uradu do dne 10. rožnika t. l.

C. kr. okrajni šolski svet v Logatci
dne 10. vel. travna 1891.

V tukajšnjem okraji je popolniti nastopne učiteljske službe:

1.) Učiteljske službe III. plačilnega reda na mešanih jednorazrednicah v Slivjih in Tatrah s slovenskim in v Lipi s hrvatskim učnim jezikom.

2.) Mesti učiteljice III. plačilnega reda na mešanih dvorazrednicah v Jelšanah in v Klani, prvo s slovenskim, drugo s hrvatskim učnim jezikom.

3.) Služba podučiteljice na deklški dvorazredni ljudski šoli v Kastvu s hrvatskim učnim jezikom.

Za učiteljska mesta v Tatrah in Lipi se zahteva usposobljenje za pomočno poučevanje verstva.

Plače in užitki teh učiteljskih služeb so razvidni iz deželnega zakona za Istro od dne 3. listopada 1874. leta d. p. l. št. 30., odnosno 14. grudnia d. p. l. št. 15.

Pravilno opremljene prošnje naj se semkaj vložé predpisanim potem v 4 tednih.

C. kr. okrajno glavarstvo Voloska
dne 26. vel. travna 1891.

Listnica uredništva.

Ker nam je spis »Učitelja voditelja uradne knjige« vzelo mnogo prostora in spisa nismo mogli pretrgati, morali smo več stvari odložiti za prihodnjo številko, za kar naj nas p. n. čitatelji blagoizvolé oprostiti. — V Ancejevem nekrologu (10. št.) ima stati namestu baron »Schön-

feld« baron »Schönberger je zastopal gosp. okrajnega glavarja. — G. A. Jirak v Kr. Vinogradih: Profesor A. Nedvěd Vas prav iskreno zahvaljuje za poslano mu tiskovino. Sedaj ima v konceptu izdelane štiri pevske knjige, tri za učence, jedno za učitelja. — G. R. D. v P.: Vaš spis pride na vrsto. Na Vaša vprašanja odgovorimo prihodnjic, ker nam danes zato ni dostajalo prostora. — G. — I.: Vaši želji ustrezemo prihodnjic.

»Učiteljski Tovariš« izhaja na celi poli velike osmerke 1. in 16. dan vsakega meseca; ako je pa na ta dan nedelja ali praznik, izide dan poprej ali pa dan pozneje. — List stoji za vse leto 3 gld., za pol leta 1 gld. 50 kr. Udje »Slovenskega učiteljskega društva« prejemajo list za 2 gld. na leto, za 1 gld. na pol leta.

Spisi naj se blagoizvolijo pošiljati uredništvu v Ljubljano, Poljske ulice št. 9; naročnino pa prejema gospod Fr. Kokalj v Ljubljani na Bregu št. 16.

Vse pošiljatve naj se pošiljajo franko.